

NÉPOLVASÓTÁR

SZÉPIRODALMI ÉS TUDOMÁNYTERJESZTŐ HETILAP.

SZERKESZTI

ÉS

KIADJA

MEZŐFI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG

ÉS

KIADÓHIVATAL

GARAI-UTCZA 32.

OLVÁ A MEGRENDELÉSEK INTÉZENDŐK

Tartalom: Frankel Leó. (Képpel. Mezőfi Vilmos-tól.) — Tanács. (Szilágyi Géza-tól.) — Az utolsó torlasz. (Képpel.) — Nép és vezérek. (Palágyi Lajos-tól.) — Bébel Ágoston. (Képpel.) — Ányász sors. (Révész Tivadár-tól.) — Emlékezünk régiekről. (Szemere Leó-tól.) — Liebknecht Vilmos. (Képpel.) — Gyöngy élet, a katona élet. (B. Kemény Endré-től.) — Egy kis visszaemlékezés (Dr. L. R.-tól.) — Utópia. (Képpel. M. V.-tól.) — Ezt beszélük, azt beszélük. (Abet Ádám-tól.) — Különfélék. — Világkrónika. — Szerkesztői üzenetek. — Szótalány.

Egyes szám ára 10 krajczár

Üdvözet.

Magyarország számos községéből és városából sok ezer munkásember képviselőjében a pünkösdi ünnepekre a fővárosba érkeztek a proletár küldöttek, hogy kongresszusi tanácskozásaikkal ismét előbbre vigyék egy lépéssel a proletárság nagy ügyét. Komoly tanácskozásaik helyen: tisztelettel üdvözli őket, a munka férfait, a „Népolvasótár“. Tiszteletükre ünnepi mezt ölt, hogy így külsőjében is jelezze Magyarország munkásnépének nagy ünnepét. Belső tartalmával pedig odatörekedik, hogy a munkásnép elhunyt, vagy élő nagy előharczosai dicsőséges emlékének felidézésével: lelkesedést öntsön sziveikbe, bölcsességet elméjükbe, hogy mindabban, a mit három napos tanácskozásaik alatt határoznak, egyesüljön a szív és ész, hogy áldására válják az elnyomott munkások millióinak és hasznára a világszabadságnak.

Ebben az óhajban bizonyára egyesülnek velünk olvasóink és velünk mondják:

Üdvözet!

*
A haladás, felvilágosodás és az emberszeretet minden hívének, de első sorban a munkásnépnek kötelessége terjeszteni füzeteket.

*
Kérjük a pártkongresszus ama tagjait, a kik a „Népolvasótár“ terjesztésére vállalkoznak: jelentkezzenek a szerkesztőségben, a hol megfelelő számú füzeteket bocsátunk rendelkezésükre.

*
Uj megrendelők megkapják az eddig megjelent füzeteket is.

*
A „Népolvasótár“ egyes számának ára 10 kr., a mely összeg Budapesten házhoz hordáskor vasárnaponként lesz fizetve. Előfizetési ára negyedévre 1 frt 20 kr. A 16. füzetel minden előfizető 25 krért kapja Bébel Ágostonnak „A nő és a szocializmus“ cz. világhírű könyvét, a melynek bolti ára 1 frt 50 kr. Az előfizetési összeg 60 kros részletekben is fizethető.

*
A „Világfelforgatók“ czimű szocialista regényhez, a mely minden füzetnek 16 oldalas melléklete, diszes bekötési táblák készülnek. Uj megrendelők természetesen a regény eddigi folytatásait is megkapják.

NÉPOLVASÓTÁR

6. szám.

Budapest, 1897. június 6.

I. évfolyam

Szerkeszti és kiadja MEZŐFI VILMOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Garai-utca 32.

Frankel Leó.

— Képpel. —

Az elnyomott munkás nép felszabadításáért folytatott küzdelemben nagy érdemeket szerzett férfiú az, a kinek jól talált arcképét ime bemutatjuk. Neki megadatott az, a mi oly keveseknek jut osztályrészül: vérével is áldozhatott nagy és szent eszméinek, a szocializmus igazságainak.

Egész életét az elnyomott millióknak szentelte, a mi tűz égett szívében, a mi tudás fészkelte agyában, azt mind oda áldozta, hogy előmozdítsa ama szebb hajnalpirkadását, a mikor nem lesz ember és ember között különbség, a mikor a „természet dusan terített asztalánál“ egyenlően jut hely minden ember fiának: ilyen volt Frankel Leó. Türt szenvedést, üldöztetést, nemcsak a hatalmasok részéről, akik eszméit megérteni nem akarták, de eltúrta a mellöztetést amazok részéről is, akiknek egész életének munkássága szentelve volt, de azért egy pillanatra sem tért el megkezdett útjáról, maradt ami volt, buzgó, áldozatkész harcosa az emberi egyenlőség rendszerbe foglalt tanának. Egyik országból a másikba üldözték a hatalom szolgái, mint veszett ebnek életére törték, fogságba vetették, a melyben hosszú hónapokig sinylődött, megtámadták anyagi és testi bajok és ő az özönével hullott csapás alatt is megmaradt emberbarátnak. Talán csak egy szavába került volna, csak egy lépést kellett volna tennie, hogy meggyőződése fölláldozásával vagyonos, tekintélyes polgártársa legyen a mai társadalom kiváltságosainak, de ő ezt az egy szót nem mondotta ki, ezt az egy lépést nem tette meg.

Ez volt Frankel Leó, a megvesztegethetlen.

1896. április hó 30-án halt meg Párisban, a szegény emberek utolsó találkozási helyén: a kórházban. S még ott is, a mikor kinoktól gyötörten, a fájdalomtól megtörve a kemény kórházi ágyon várta a csontkezü vendég megérkezését, nagy szíve az elnyomottakért dobogott, magasröptű gondolatai millió és millió nyomorgó embertársa körül jártak. Onnan a kórházból írta egyikét legszebb levelének, a melyben biztatja, kitartásra, fáradhatatlan küzdésre inti az egész emberiség javára: lelkének bálványát, a rongyokban járó, az éhségnek martalékul adott proletárságot.

Ez volt Frankel Leó, a szociáldemokrata.

Az az egyszerű ó-budai zsidófiu nemcsak az íróasztalnál és a szónoki emelvényen volt nagy, hanem nagy maradt a harcok tüzeiben is.

1871-ben történt, hogy Páris népe fegyvert ragadott a szabadságért, az emberi egyenlőségért. Messze vinne, ha leírnók ennek a nagy arányú kitörésnek a történetét, elég az hozzá, hogy az újabb kor történetében akkor először támadt fel, fegyveres kézzel,

Frankel Leó.

elszánt lélekkel, a proletárság, hogy igazait kiküzdje. Hősi küzdés volt az, de aránytalan. Egy maroknyi proletár ragadott fegyvert egy szuronyerdő ellen, egy egész világ ellen. Csuda-e, ha az egyesült reakció leverte a proletárok hősi seregét. Sok derék munkásember veszett el, sok nemes proletár vér hullott el, azokban a rémes napokban

De jobb erről nem beszélni

Frankel Leó mindenkor ott volt az elsők közt. Páris népe annyira ismerte nagy szívét, nagy tehetségét, hogy őt, az idegent, a forradalmi kormányban, miniszteri tárczával kínálta meg. A

közmunkák ügyeit intézte. Miniszterségének rövid ideje alatt is nagy dolgokat produkált. Csak egyet említünk fel: A sütőmunkásokat felmentette az éjjeli munkától.

Szép május havában verték le végkép a párisi proletárság szabadságharczát. Frankel ott volt az utolsó harczosok sorában. Nehéz sebet kapott. Dimitriev, egy hős orosz asszony, mentette meg a haláltól.

A győzelmes reakció*) Frankelt halálra ítélte. Barátai azonban megmentették. Bécsbe szökött, a honnan 1876-ban, mint magyar honost, kiadták Magyarországnak. Itt tevékeny részt vett a munkásmozgalomban. Nevelte, tanította a munkásnépet és az ő feledhetetlen, nagy érdeme, hogy tisztán, világosan megmutatta az utat, a melyen haladva, a nagy Marx nyomdokaiba léphetünk. Persze itt is üldözték. 1881-ben másfél évi államfogházra itélték egy cikk miatt, a melyet egy másik magyar lapból vett át. 1883-ban szabadult ki a fogházból, hogy végkép bucsut mondjon Magyarországnak, a hol nemcsak a hatalom üldözte, hanem a hol egyre gánecot vetettek neki amaz elemek, a kik örökös megrontói a magyarországi munkásmozgalomnak.

Azóta többnyire Párisban élt (időközben kegyelmet kapott), egy perczig sem szünvén meg, harcolni a proletáriátusért.

Befejezésül hadd álljon itt az a végrendelet, a melyet a párisi közkórházban halála előtt irt:

„Szabadgondolkodóként éltem, akként óhajtok meghalni. Se halálom óráján, se temetésemen, pap ne legyen jelen, hogy lelkemet a kárhozattól megmentse. Sem a menyben, sem a pokolban, sem a tulvilági jutalomban vagy büntetésben nem hiszek. Menyország és pokol, jutalom és büntetés: minden ember kebelében élnek. Jutalmat vagy büntetést talál az ember, a szerint, a mint jó és rossz cselekedeteire emlékezik vissza. Félelem nélkül halok meg. Temetésem legyen egyszerű, mint azoké, a kik éhen pusztultak el. Egyetlen megkülönböztetést kérek: testemet göngyöljék vörös lobogóba, a nemzetközi proletárság zászlajába, a melynek életem legjavát áldoztam és a melyért mindenemet kockára tenni, mindenkoron kész voltam.“

Tisztelet emlékének.

Mezőfi Vilmos.

Tanács.

A nagy országcsalókat

Álcázd le szaporán!

Ne hallgasd, hogyha sugják:

„Korán van még, korán!“

* Reakció: Maradi. A maradiak pártja. Minden szabadságnak, haladásnak esküdt ellensége.

Nézd, álomdermedésben
A dőre nép liheg. . .
A perczet, mit mulasztál,
Sok-sok év sínyli meg.

Korán e harczra kelni,
Hidd el, nem is lehet,
Mert bármikor is kezded:
Késtél már eleget!

Szilágyi Géza

Az utolsó torlasz.

— Képmagyarázat. —

A francia kommün forradalmából mutatunk be egy jelenetet. A jogaiért és szabadságáért feltámadott párisi munkásnép az utolsó torlaszt állja körül. Ott folyik a harcz életre-halálra. Egyik oldalon a nép szegény, de szabadságszeretetben dus fiai, amott a hatalom zsoldosai. Sajnos, nem kétséges a harcz kimenetele. Sokkal erősebb még a hazugság, semhogy az igazság letudja győzni.

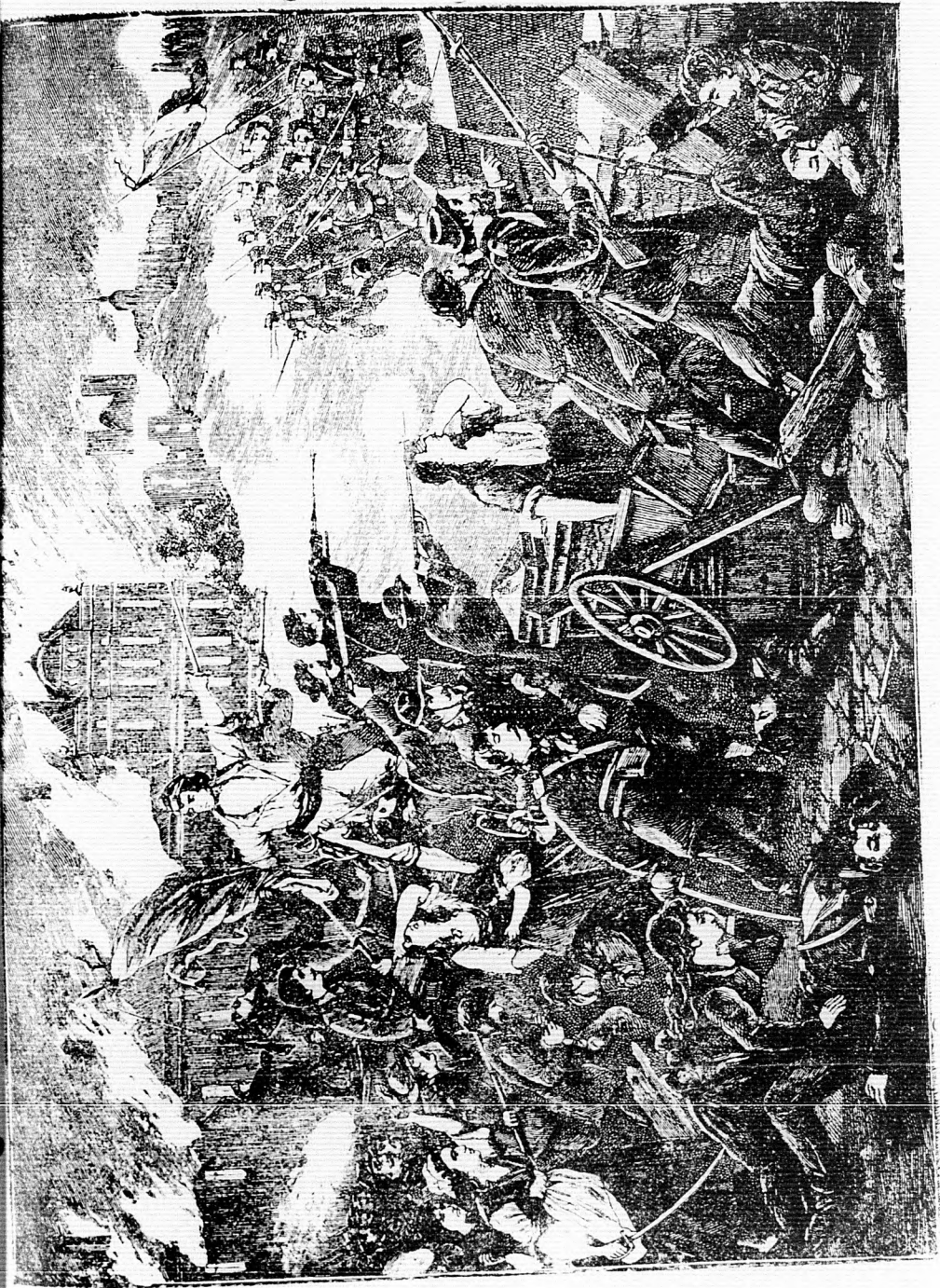
Páris munkásnépe, a mely 1871-ben fegyvert ragadott és kiverte Párisból a burzsoá-kormányt, nem volt fegyelmezve, nem volt tisztában a czállal, a melyet elérni akart: egy szóval, nem volt még a szociáldemokrácia igazságaitól megvilágosítva. Ez okozta a forradalom leveretését.

Azóta egy tapasztalattal gazdagabb lett a proletárság. Megtanulta, hogy a szervezett szuronyerdővel és ágyuraktárakkal botorság felvenni a küzdelmet. Nem az erőszak, hanem a tudás terjesztése: ez a mi harczy eszközünk. Nem vért ontani, hanem világosságot terjesztetni: ez a mi feladatunk. Ha azután a koponyákba behatoltak a világosság sugarai, hol az a zsarnok, a ki embert talál arra, hogy testvérét, embertársát leszurja, mert az jogot és kenyeret követel?

Páris kommunistái, ezek a torlasz-hősök, még ezt nem tudták. Azt hitték, hogy elég a bátor szív, hősi elszántság, halálmegvetés a győzelemhez. Ha tévedtek is, mi, a kik okultunk szomorú példájukon, tisztelettel hajolunk meg emlékezetük előtt.

Hősök voltak, a kik utolsó cseppvérüket, életüket áldozták a szabadságért, az emberszeretetért. Megérdemlik tehát hódoló tiszteletünket.

Mai képünk azt a jelenetet ábrázolja, a mint a párisi munkásnép az utolsó torlaszt védi a reakció győzedelmesen előrenyomuló zsoldosaival szemben. A hős védők jutalma: a halál lett

Az utolsó torlasz.

etet.
az
gyik
tt a
ele.
zni.
és
nem
nem
Ez

leg-
ság
ése :
ágot
ltak
rra,
eret

ták.
etés
oru

zták
doló

kás-
nuló

...

Nép és vezérek.

— A „Népolvasótár“ számára írta: Palágyi Lajos. —

Mért nem hat már vezér a népre?

S mért ül a népen rabbilincs?

Mért a vezérnek nincs ma népe.

S a népnek ah, vezére nincs.

Bebel Ágoston.

— Képpel. —

A fiatal munkásnemzedéknek követendő példájául szolgálhatna ez a férfi, a kinek arczképét itt hozzuk. Bebel Ágoston, a ki egyik legkiválóbb szellemi előharczosa Németország proletáriátusának és a ki mint számos tudományos munka szerzője, méltó helyet foglal el a szellem-óriások sorában: tanult esztergályos. Önszorgalommal, buzgó, kitartó tanulással pótolta azt, a mit mások

Bebel Ágoston.

hibájából ifjúságában mulasztott és ime felküzdötte magát a tudósig. Igaz, hogy a tanulásra volt elég ideje a „vendégszerető“ poroszországi börtönökben, mert elveiért meggyőződéséért, ott töltötte életének javát.

Bebel Ágoston 1840-ben Kölnben (Németország) született. Atyja altiszt volt. 14 éves korában esztergályos inasnak adták. 18 éves korában felszabadult és 1864-ben Lipcsében önálló mester lett. A szociálizmus eszméivel már fiatal-sága éveiben megismerkedett és feláldozó harcossává lett. 1867-ben a munkásnép a porosz képviselőház tagjává választotta. Azóta szereplése a nyilvánosságé. Ez időszertint, mint a német birodalmi gyűlés ötven főből álló szociáldemokrata képviselőinek

vezérszónoka áll mindenkor a csatasor élére, ha a munkásnépért küzdeni kell.

Leghíresebb munkája: „A nő és a szociálizmus. A nő a multban, jelenben és jövőben,“ a mely németben huszonöt kiadást ért meg és minden művelt nemzet nyelvére le van fordítva. A magyar kiadással tudvalevőleg mi kedveskedünk minden olvasóinknak.

Emlékezzünk régiekről.

— A „Népolvasótár“ számára írta: **Szemere Leo (Dr. Szirányi László).** —

A hogyan most nálunk megszólalnak, néha-néha bajusztalan ifju leventék és századunk legnagyobbszerü mozgalmáról, a szocializmusról, könnyelmü tudatlansággal szólnak, elmondván csalóknak a nagy eszme harcosait és kihiva ellenük a törvény egész szigorát: önkéntelenül eszembe jutnak a közelmult idők, a mikor több komoly és több tanult férfiú ült a törvényhozói székben, mint ma és a mikor — bár hamis uton járva — de legalább őszinte jóakarattal foglalkoztak a társadalom nagy kérdésének megoldásával.

Azok az öreg urak is, akik akkor éltek, *Deák Ferencz* korában, csökönyösen elzárták jó belátásukat a szocializmus nagy igazsága elől. De azért nagyon törték fejüket a nagy kérdés megoldásán és sok mindenféle uton-módon javítani akartak a munkás-nép sorsán.

A jó öreg *Táncsics Mihály* volt a hetvenes évek elején a munkás mozgalomnak legjellemzőbb alakja, és bár a nemzetköziiséget semmiképen sem tudta bevenni, és a nemzetközi munkásszövetségtől irtózott, öntudatlanul mégis ő volt az, a ki egy megdölgondolatlan tette által a nemzetközi *vörös lobogó* zászlóbontását elősegítette az országban.

Az akkor történt, a mikor a *Lassalle*-t követő munkás-egylet a *Schultze*-istákkal kibékülésre törekedett és *Táncsics*nak egy elhamarkodott, rövidlátó lépése lehetetlenné tette a kiegyezést. Az eset maga igen érdekes világot vet Magyarország akkori kormányára.

A képviselőház folyosóján találkoztak *Deák Ferencz* és *Táncsics Mihály*.

— Hogy vág a bajusz, Miska barátom? — szólította meg *Deák Ferencz* az öreget. — Irigyellek öregem — folytatta — mert hatalmas pártra, a munkásokra tettél szert.

— Hiszen tudod *Ferkó* — felelte *Táncsics* — hogy teljes életemben agitátor voltam.

— Csakhogy rossz úton haladsz, *Mihály*. Ha államsegélyt akartok, rosszul teszitek, hogy támadjátok a kormányt. S meg se kérdezted tőlünk, vajjon akarunk-e a bajaitokon segíteni?

— Ha igazán segíteni akartok, bizonyítsátok be tettekkel, jegyezte meg *Táncsics*.

— Hát mondd meg, hogy mennyi pénz kell, mi rögtön megadjuk. S hogy lásd, hogy komolyan beszélek, jer el velem *Gyulához*.

S mindketten felkeresték *Andrássy Gyulát* a miniszteri szobában. *Andrássy* mindenbe beleegyezett és megkérdezte, mennyi pénz szükséges. *Táncsics* rövid töprengés után kijelentette, hogy 300,000 forint éppen elég lesz.

— No hát, ha csak ennyi kell, ezt minden czeremónia nélkül, egyszerű beadványra megkaphatod, jegyezte meg *Andrássy*.

És *Táncsics* azonnal örömteli szívvel megírta a kérvényt és a saját felelősségére átnyujtotta *Andrássy*nak.

Persze, ahogy ez a Lassalle-isták tudomására jutott, rögtön megszakitottak minden összeköttetést az általános munkásegylettel és kiáltványt bocsátottak ki, a melyben kijelentették, hogy „*mostantól kezdve határozottan radikális álláspontot foglalnak el és csatlakoznak a nemzetközi munkásszövetséghez.*“

Volt tehát idő, a mikor Magyarországon komolyan azt hitték, hogy egy csomó pénzzel meg lehet oldani a munkákérdést. Ma tán mosolyt gerjeszt ez az emlék a hatalmasok ajkaira, de vajjon készek volnának-e akár csak pénzbeli áldozatokra is? Sokkal egyszerűbb és olcsóbb az a jelszó, hogy: „Szuronyt szegezsz!“

Bányász sors.

*Fekete koporsót, de sokat faragnak!
Szivek elszorulnak, szivek megszakadnak.*

*Föld ölébe jártak, kenyeret kerestek,
Nagy uraknak kincset, aranyat szereztek.*

*Verejtékes munka: csak kenyér a bére.
Henyélés, zsarnokság: szinarany jár érte.*

*A ma rabszolgáit aggasztja a holnap,
Gyötrelmes jelenért jövőt is akarnak.*

*Szól a legidősebb: nagy uraim lássák,
Azok sem utolsók, kik a földet ássák.*

*Két munkás kezünket eladtuk magunknak,
De hát a szívünket meghagytuk magunknak.*

*Ez a szív azt mondja: családunk van nekünk,
Asszonyoknak, gyerekeknek is kenyeret kérünk.*

*Megdolgozunk érte, kiver a verejték,
Hogy a milliókban csorbulás ne essék.*

*Édes nap, lágot alig-alig látunk.
Ott kísért a halál, a hova mi járunk.*

*Tele van a szívünk, el se bírna többet,
Töröljétek le a kicsorduló könnyet!*

*Ugy-e hogy jobb lenne, ha szívünk nem lenne,
És ebben a szívben panasz nem teremne!*

*Nagy urak hallgatnak. Vihar előtt béke,
Messziről már villan a szuronyok éle.*

lan
Vilm
tője
jelen
nap
ezer
ném
mul
ősz
hata
a m
idej
a m
olva
tani
ősz
Vilm

ben
vége
nég
tem
Tan
184
Eg
a m
ker

*Összefut a bányák minden rabszolgája,
Lelkük keservének nincsen többé gátja.*

*Pokoli fájdalom reszket a szívükben,
Rombolnak, szaggatnak veszett keservükben,*

*Hasztalan a küzdés, mindig egy a vége:
Nyomorult munkásnak kicsordul a vére.*

*Dolgozik a fegyver s a golyók nyomába,
Halottak hevernek az utcza porába.*

*Fekete koporsót, de sokat faragnak!
Szívek elszorulnak, szívek megszakadnak.*

Révész Tivadar.

Liebknecht Vilmos.

— Képpel. —

Németország munkásproletáriátusának még most is lankadatlan feláldozó szellemi vezére a hetvenegy esztendőes Liebknecht Vilmos, a kinek arczképét ime bemutatjuk olvasóinknak. Szerkesztője a németországi munkássajtó főközlönyének, a Berlinben megjelenő „Vorwärts“ (Előre) című napilapnak, a mely közel hatvan-ezer példányban jelenik meg. A német birodalmi gyűlésen nem mulik fontosabb alkalom, hogy az ősz Liebknecht fel ne emelne hatalmas szavát, hogy megvédje a munkásnép igazait. S a mi ideje még ezenkívül marad, azt a munkás-gyűléseken, vagy a felolvasó asztalnál tölti. Mindenütt tanít, lelkesít, buzdít: ilyen az ősz proletár vezér Liebknecht Vilmos.

Liebknecht 1826-ban Giesenben (Németország) született. Ott végezte középiskoláit és azután négy és fél évig különböző egyetemeken halgatta az előadásokat. Tanulmányait megakadályozta az 1848-iki forradalmi mozgalom. Egész lélekkel részt vett a küzdelmekben és azontúl is megmaradt a nép és a szabadság ügye harczosának. Kenyerét, mint hirlapíró kereste meg.

Liebknecht Vilmos.

A hatalom jobban üldözte, mint bárki mást. 1866-ban kapta első büntetését: három havi fogházat. Azontul majdnem minden esztendőben rövidebb-hosszabb időre kedveskedett neki az államügyészség egy kis potya-kvartélylyal valamelyik állami börtönben. Ő és Bébel voltak az általános választási jog alapján választott első népképviselői Németországnak.

Németország proletáriátusa feltétlen bizalommal és tisztelettel tekint fel az ősz agitátorra. Ebben a tiszteletben osztozkodnak a világ többi munkásai is, mert Liebknecht, mint nemzetközi szociáldemokrata nem csak a németországi, hanem a világ valamennyi munkásának felszabadításáért küzd.

Gyöngy élet, a katona élet!

Elvitték a barna legényt

Csatába;

Szőke leány utána halt

Bujába.

Haza jött a barna legény

Faláttal;

Beszélgetni ment a széke

Leánnyal.

Ott felszurta a falatot

Fejfának;

Melleje egy sirt is ástott

Magának.

Há tüzte az érdemjeles

Heresztjét;

Harmad napra beléje is

Temették.

B. Kemény Endre.

Egy kis visszaemlékezés.

— A „Népolvasótár“ számára írta: Dr. L. R. —

Régi röpiratok közt böngészve, egy porlepte, elsárgult füzetke akad a kezembe. Tizenhat oldal az egész, német nyelven tartalmazza „A nemzetközi munkásszövetség vezértanácsának jelentését a Basselben tartandó negyedik általános kongresszushoz.“ 1869. szeptember elsejéről van keltezve. Hej, be nagyot fordult a világ kerekere 1869 óta! Nem is lehetne azt hamarjában felsorolni, mi minden történt, mennyi tünt el, mennyi új került felszínre huszonnyolcz év óta! Maga a nemzetközi munkásmozgalom pedig, mily óriási utat tett meg! Németországban, Franciaországban, Belgiumban, Ausztriában, milyenek voltak az akkori állapotok — és ma! Mily hatalom ma már ez országok mindegyikében a szervezett munkásosztály! Akkoriban a legvérmesebbek aligha sejtették ez óriás léptekkel való haladást.

Minden ország munkásmozgalmáról röviden beszámol a vezértanács jelentése. Svájc, Franciaország, Belgium, Anglia — az ember érzékenyülve olvassa e jelentést a „régit“, ha nem is „jó“ időkből, amint felnőtt férfi átlapozza iskolás fiu korában irt füzeteket, emlékkönyvét, verseit! — De ime, itt van Magyarország! Lássuk, mit mond a jelentés! Milyenek voltak a viszonyok 1869-ben hazánkban?

„Ha Ausztriában a munkásmozgalmat ilyképen igyekeznek kiirtani, Magyarországon nyíltan és arcátlanul üldözik. E tárgyban a vezértanács megbízható jelentéseket kapott Pestről s Pozsonyból. Egy példa elegendő annak megvilágítására, mikép bánnak a hatóságok a magyar munkásokkal. Wenckheim úr, *) magyar királyi belügyminiszter éppen a magyar delegációval**) Bécsben volt.

A pozsonyi munkások, kiknek hónapok óta nem szabad gyűlést tartaniok, s kiknek még ünnepély rendezését is megtiltották, melynek tiszta jövedelme egy betegsegélyző pénztár alapjának volt szánva, néhány nap előtt több munkást, köztük Niemtzik ismert agitátort is Bécsbe küldték, hogy a belügyminiszter úrnál panaszt emeljenek. Fáradságba került, míg a kegyelmes úrhoz bejuthattak, s mikor végre megnyílt előttük a miniszteri szoba, a miniszter a munkásokat a tisztességet durván sértő módon fogadta: „Maguk munkások? Szorgalmasan dolgoznak?“ kérdé, miközben szivarát szopogatta, „nos mással nem kell törődniök, maguknak egyetlen nem köllenek, s ha politikát akarnak üzni, majd ismerünk ez ellen eszközt. En semmitsem fogok magukért tenni. Hadd zúgolódjának a munkások!“ Azon kérdésre, vajjon tehát minden a hatóságok önkényére marad bizva, azt felelte, a miniszter: „Igen, az én felelősségemre“. Hosszu, eredménytelen fejtegetés

*) Wenckheim Béla báró (1811—1879.) 1867—1869-ig belügyminiszter, 1875. márczius—októberig miniszterelnök, 1871—79-ig a király személye körüli miniszter volt.

**) Az Ausztriával közös ügyek tárgyalására évente kiküldött országgyűlési bizottság.

után a munkások távoztak e kijelentéssel: *Minthogy az állami viszonyok a munkások helyzetére nagy befolyással vannak, a munkásoknak politikával foglalkozniok kell s fognak is vele foglalkozni.*

Eddig a jelentés. Minő furcsa érzelmekkel olvassa e sorokat a magyar munkás most, huszonnyolcz év mulva, mikor annyi sok minden megváltozott azóta, csak egynémely dolog mintha nem változott volna, épen Magyarországon!

U t ó p i a.

— Képpel. —

Ki ne hallotta volna már azt a szót: utópia. Ha a szocializmus fenséges szépségéről beszélünk, letorkolnak evvel a szóval: utópisták, ha leírjuk, hogy milyen helyes rend lesz a szocializmus világában, rá mondják: utópia a ti eszmétek.

Ezt az elnevezést „utópia“ Mórú Tamás egy 1478-ban született angol államférfi használta először. Könyvet írt egy mesebeli szigetről, amelynek az „Utópia-szigete“ elnevezést adta. Ezen a szigeten, — szerinte, — a legnagyobb boldogságban élnek az emberek: mert a közös tulajdon rendjén épül fel minden. A kommunizmus áldásos voltát hirdeti ebben a művében, a melyet még ma is gyönyörűséggel olvashat mindenki.

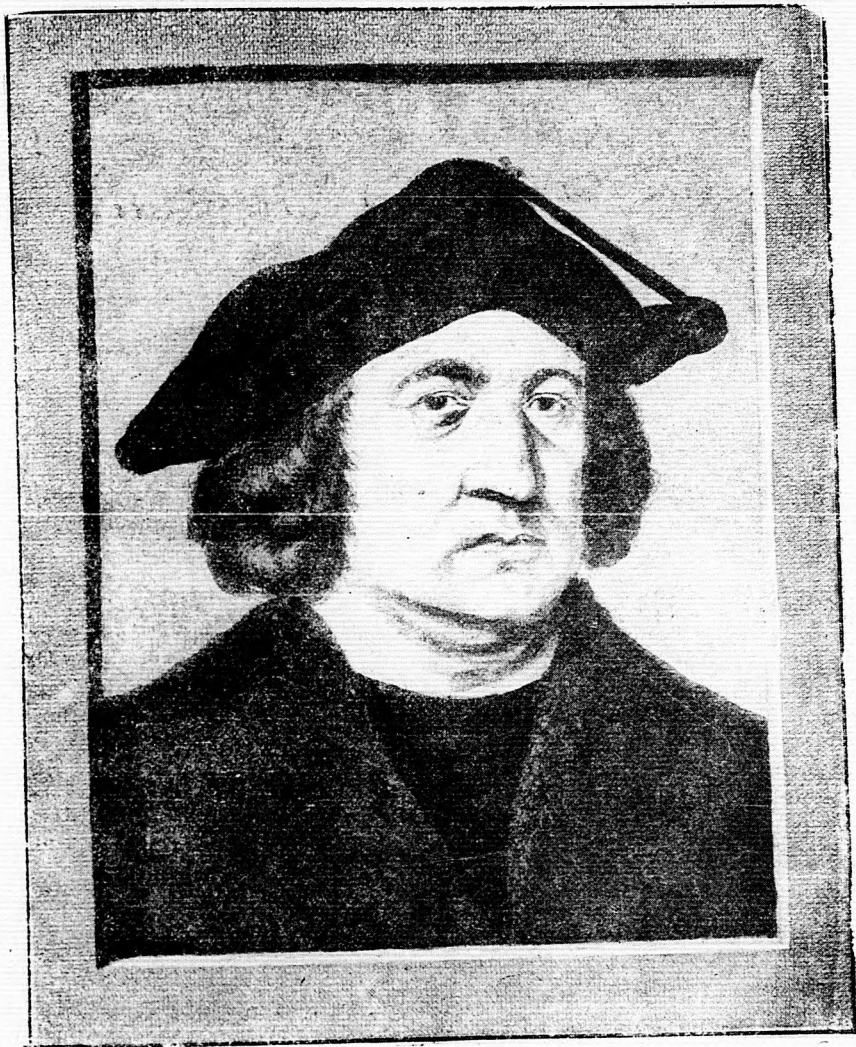
Mórú Tamás ezzel a könyvével legelső uttörője lett a modern szocializmusnak, mert először gondolt ki egy társadalmi rendet, a mely a tulajdon és a munka közösségén épül. Mindazonáltal álmodozó volt és nem tartozik a szocializmus tudományos meghatározóihoz, mert bár ismerte a végezt, nem ismerte a célhoz vezető eszközöket.

Hogy milyen nagy szellemmel van dolgunk, azt megítélhetjük könyvének következő részletéből: „Ha szemügyre veszem a manapság virágzó városokat — ugymond egy helyen — úgy segíjen isten, hogy nem látok bennök egyebet, mint a gazdagok összeküvésének egy fajtáját, a mely azzal az ürüggyel, hogy az államérdeket szolgálja, egyedül a gazdagok javát mozdítja elő. Minden lehető módot, eszközt és fufangot felhasználnak, hogy egyrészt bizton megtarthassák azt, a mit csunya mesterkedéssel összeszereztek, másrészt, hogy a szegények munkáját, minél kisebb ellenszolgáltatásért megszerezzék, hogy aztán kizsákmányolják. Ezek a merényletek, a melyeket a gazdagok az összesség, tehát a szegények nevében is intéznek és elhatároznak: törvényekké lesznek.“

Milyen okos ember lehetett ez a Mórú Tamás, hogy már négyszáz évvel ezelőtt meglátta azt, a mit manapság is még oly sokan *nem akarnak meglátni.*

Ez a nagy gondolkodó, ez a nagy emberbarát, ez a lángeszű ember: egy zsarnoknak lett áldozata. Eleinte az ügyvédséget választotta élethivatásul. Egy ideig folytatta is ezt a mesterséget,

de azután államszolgálatba lépett. Lépésről-lépésre emelkedett az állami méltóságok lajtorjáján, míg nem elérte a legmagasabb polczot: Angolország első államtitkarjává lett. VIII. Henrik ült ez időtájt Angolország trónján. A történetírók kegyetlen, zsarnoknak festik, a ki kéjvágyának és nagyravágyásának mindent feláldozott.

Morus Tamás.

Ilyen király mellett olyan jellem, mint Mórú Tamás, sokáig nem lehetett meg békén. A király egy becstelenségre akarta rávenni Mórúst. A lordkancellár ezt megtagadta. A zsarnok ezért börtönbe vettette és mert ott is áthatatos maradt, fejét hóhérrézzel leüttette.

Igy halt meg 1535-ben Mórú Tamás, az „Utópia“ megírója. Emléke azonban él és élni fog örökké, mint olyan emberé, a ki rövidlátó kortársain messze felül emelkedett, hogy hirdesse az általános nagy sötétségben: az emberszeretetet, a kommunizmust.

M. V.

Ezt beszélík, azt beszélík . . .

— A „Népolvasótár“ számára írta: Abet Ádám (New-York). —

Ezt beszélík, azt beszélík . . .

Lelkem a pokoltól féltik,

Mert legszenfebb vonzalmam

Felől váltót nem adtam.

Azt beszélík, ezt beszélík . . .

Lelked kárfozattól féltik,

Mert az árán nem alkudtál,

Mikor keblemre borultál.

Beszéljenek a torzlelkék,

Csak hadd fejjék irigy kedvük.

Nem törődik gerlicze pár,

Mit hufog a bagolymadár.

Különfélék.

? Szappan-háboru. I. Károly angol király egyszer pénzzavarában kigondolta a szappan-egyedáruságot. Az alatt az ürügy alatt, hogy a szappanosok rossz árut szállítanak, udvari emberekre bízta a szappangyártást. Az udvari szappan ellen azonban hadat üzent London városa. A régi szappanosok azzal vádolták az új készítményt, hogy rontja a fehérneműt és eszi a mosónők ujjait. A nemes szappanosok azonban azt panaszolták, hogy a régi gyárosok család módón mérges anyagokat keverték az új szappanba. Az izgatottság nőttön-nőtt. Végül a királyné főmosónőjére bízták az ítélezést; amely természetesen az udvari szappan javára dönt el. Csakhogy, amikor vizsgálatra került a sor, kitűnt, hogy az okos mosónő maga bizony nem használt, csak régi szappant, úgy, hogy az udvar valósággal nevetségessé lett. A mosónők lázongtak, a háziasszonyok pártokra szakadtak és négy hétig tartott a zenebona. Ekkor a főpolgármester is beleszólt a dologba. A városi tanács ünnepélyes ülésben elhatározta, hogy a városházán két

nagy mosást rendez, amelyeken a két szappan versenghet. A nők tömegesen vonultak a városházára és akkora lármát csaptak, hogy a várcsi tanácsosok a bírálókkal együtt elmenekültek. A király keserű szemrehányásokat tett ugyan a főpolgármesternek, de a polgári szappan mégis csak diadalmaskodott.

? **Szerencsés utat!** Lichtendorf berlini tanárral történt, hogy egy napon délben hazatérve, levelet talált asztalán, melyben egy ismeretlen jóbarátja értesíti, hogy felesége, aki eddig is csalta, kedvesével, Spanner báróval, egy órákor elutazik, hogy soha többé férje házába vissza ne térjen. A tanár egyenesen neje szobájába ment, hol megtudta a szobaleánytól, hogy neje kiment a vasúthoz, Spanner báró jött érte. A tanár elővette az óráját. Tizenkét óra. Egykor indul a vonat, tehát még van idő. „Hozzon kocsit“, szólta oda hirtelen a szobaleánynak. Háromnegyed óra múlva már a pályaudvaron volt, hol egy boldog pár foglalt helyet az indulófelben levő vonat egyik első osztályu kocsijában.

— Végre egyedül! suttogta az asszony és megfogta a báró kezét, de a következő pillanatban halálsápadtan látta, hogy kívül a megcsalt férje egyenesen a szerelmes pár által elfoglalt kocsihoz közeledik. A jobb kezében tart valamit, de azt a háta mögé rejti, úgy közeledik, talán ép valami gyilkos fegyver az, hogy boszut álljon. A következő perczen a tanár, még mindig háta mögé rejtve jobb kezét, megjelent a kocsi ajtajában:

— Megmásíthatlan szándéka, asszonyom — e szavakkal fordult remegő, halálsápadt nejehez, — hogy házamba többé vissza nem tér?

Az asszony dobogó szívvel állt fel és olyan arczczal, melyben elszántság és félelem tükröződött egyszerre, mondta:

— Igen!

— Nohát akkor szerencsés utat, szólta hirtelen a tanár és arca egészen felderült, majd előhuzta jobb kezét, melyet eddig a háta mögé rejtett, virágcsokor volt benne. Engedje meg, hogy ezt bucsuzóul átnyujtsam.

— Ön pedig, báró ur, így szólta az asszony kísérijéhez, fogadja köszönetemet. Sohasem fogom önnek azt a barátságot, melyet most velem tett, elfeledni. — Ilyen a gazdagok családi élete.

Világkrónika.

— Felgyújtott templom. Truman (Ausztria) községben éj idején felgyújtották a katolikus templomot. A tettest keresik.

— Gyilkosság a község házában. Tass, pestmegyei községben Mészáros Mátyás koresmáros boszúból agyonlőtte Kohn Sándor regálebérlet. A község házában sok ember szemeláttára történt a csunya gyilkosság.

— Gyorsabb, mint a távirat. Egy londoni tudós a villamos táviratozást feltalálta. A találmány szerint egy perc alatt 3000 szót lehet akármily távolságra táviratozni.

— A reperált becsület. Nopesa báró, az opera igazgatója, a gyalázatos botrányok miatt, a melyekről mult számunkban adtunk hirt, állásáról lemondott. A napokban egyik támadjával, Bartókkal párbajozott. Bartók sulyosan megsebesült. Ez a párbajigazság Botot nekik.

— Megőrült milliomos. Messze földön híres ember volt Barnato amerikai milliomos, nagyarányu vállalkozásairól. A milliomos most belebolondult a sok nagy geseftbe.

— Kisdedek gyilkosa. A nápolyi (Olaszország) katolikus lelenczházban, olasz lapok jelentése szerint, rémes büntettek nyomára jöttek. 890 beadott gyermek közül 2 év leforgása alatt 887 halt meg, vagy tűnt el. Csak 3 maradt élve. Szigoru vizsgálatot indítottak.

— Katonák halála. Angers községben, a hadgyakorlatok alkalmából 7 katona a vízbe fulladt.

— Alagut a folyamban. Blackwall, angolországi városban a Themze folyam alatt alagutat nyitottak meg. Az alagut 1½ mértföld hosszú és körülbelül 18—20 millió forintba került. Az alagut furását 1892-ben kezdték meg.

— Merénylet a czár ellen. Egy fiatal kézműves megakarta az orosz czárt gyilkolni. Carszkoje Szelo nevű oroszországi városban letartóztatták. Most ráfognak, hogy örült.

— Annácska csókja. A budapesti városligetben egy szerencsétlen 12 éves leányt tartóztattak le a rendőrök. A szerencsétlent gazdag öreg és ifju urak használták ki gyalázatos kéjvágyuk kielégítésére. A leányt becsukják, a nyomorultakat pedig futni hagyják.

— Ellopott gyémánt. Az angol királynő birja a világ legnagyobb gyémántját. Most, azt beszélik, hogy a milliókat érő gyémántot ellopták.

— Dinamit robbanás. Hamburgban a dinamitgyárban nagy robbanás történt. Közel 5000 font lópor robbant fel. Négy munkás szörnyet halt és 25 megsebesült.

— Hamburgban már a kis lányok közt is kitört az urhatnám-ság. Az elemi iskolába járó „uri“ kisasszonykák kijelentették, hogy a szegény munkáslányokkal nem ülnek egy szobában. Nádpálca kéne nekik!

— Leugrott az emeletről. Fleiser Agnes nevű asszony, egy ezredesnek a felesége, Bécsben leugrott a 3-ik emeletről. Szerencsére egy kiálló vasrudon a ruhája megakadt és élve vihették a kórházba. Most ráfognak, hogy örült. Ha a gazdagok öngyilkosok lesznek, tettüket mindenkör „pillanatnyi elmezavarban követik el.“ Van is benne valami. Mert kutya-bajuk lévén, bolondok, ha önként keresik a másvilágot.

— Elsikkasztott árvapénzek. Az iglői árvapénztár pénztárosa, tehát egy „ur“, a kezelésére bizott pénzekből 30 ezer forintot sikkasztott el. A pénzt a kártyára meg az asszonyokra verte el. Ez gavallér tempó.

— A tornyai csodák. A ravasz papok ujabban Torna, magyar községben fedeztek fel egy csodatevő helyet, a hol Szűz Mária megjelent. A félrevezetett nép csapatostul tódul most oda. Persze semmit sem lát, de filléreit odaáldozza a papok feneketlen zsebeinek a megtöltésére,

— Gyilkos szerelem. Ruzitska Antal brünni kereskedő feleségét, a ki elhagyta, egy nagy konyhakéssel agyonszurta.

— A gyonszurt fiskális. Nagy-Becskeréken Nikolics ügyvédet Girdovaesky nevű gazda az utczán agyonszurta, mert holmiját elakarta árverezni.

— Német gazdák járnak mostanában Magyarországon. A földesurak fittogatják előttük nagy gazdaságaikat. Vajjon a szegény földmives nép nyomorával miért nem dicsekednek el?

— Ujszente k. A római pápa kevesli a szenteket. Nagy czere-móniázással két új szentet fabrikált. Zacharia Mária Antal és Fournier Péter, ez a két új szent neve.

A pontos kézbesítésért és expedálásért Fleischmann Andor, a „Népolvasótár“ kiadóhivatalának vezetője felelős. Panszokkal hozzá tessék fordulni. Garay-u. 32.

Szerkesztői üzenetek.

Olvasóinkat tisztelettel kérjük, hogy a jelen *nagy áldozatokkal* előállított számmal minél szélesebb körökben agitáljanak a Népolvasótár érdekében. — Az anyaghalmaz miatt kimaradt „Három erőpróba“ című elbeszélés végét, valamint a „Jézus“ című fejtegetések folytatását a 7. számban hozzuk

Kérjük negyedévi előfizetőinket, a kiknek 60 kr. részletelőfizetése lejárt, hogy előfizetésüket rögtön ujtsák meg, nehogy a füzetek szétküldésében fennakadás történjék.

K. K. Högyész. Lebel Ágoston művét bekötve küldjük. Csakhogy kétféle kötés van: lágy és kemény. A mi kötésünk lágy. Így is nagy áldozatot hozunk. Hiszen a könyv bolti ára 1.50 kr. A kemény kötés 50–60 kr. Ne támasszon tehát túlzott követeléseket, a mikor jól tudja, hogy nem haszonért, hanem az eszméért küzdünk. Üdv.

M. T. Sárospatak. Nyílt csomagok felbontásához, hogy vajjon nincsen-e bennök írott levél: joguk van. Amde ismert, többször megjelenő lappal, ezt a kémkedést nem gyakorolják: ha mégis megteszik, az szekatura. Ha zárt leveleket felbontanak: az a büntető törvénykönyvbe ütközik és büntetése hivatalvesztéssel jár. Ha akadékoskodnának a csomag kiadásánál, értesítsen és mi innen megteszszük a szükséges lépéseket. A panaszt különben átadtuk a N.-nak.

Sch. Károly Pécs. Felvilágosító levelét sajnosan nélkülözzük.

D. J. Igló. A „Világfeltorgatók“ című regény után egy híres francia írónak, Sue Jenőnek világhírű szociális regénye következik. Ne aggódjon tehát, érdekes olvasni való lesz mindig. Csak legyen is sok olvasója.

B. S. Luda es.. A talánysorsolásnál a vidékiek és budapestiek közül külön-külön sorsoltatnak ki a nyerők.

D. Sándor Ujoshaza. Ajánljuk önnek Tompa Mihály költeményeit. Azok közt fog találni olyan virágregéket, a minőket keres.

S. Béla Szatmár. Sajnáljuk. Szerelmi levelezésre nem valók a mi hasábjaink. Nem, mintha a szerelmet megvetnők, hiszen, mint tapasztalhatta költeményeinkben nem egyszer adtunk hangot az ember e legnemesebb érzésének, hanem, mert az a véleményünk, hogy a ki szerelmes, mondja azt el személyesen imárottjának és ne kényszerítsen rá száz és száz embert, hogy érzéseiről tudomást vegyen. A frivolitást pedig, mint a szerelem egyik rut elfajzását, kerüljük.

E. Imre Szentes. Ezentul pontosan megkapja. Gondoskodtunk.

L. F. Zenta. Czime: Umgang mit Menschen Irta: Knigge.

L. S. Budapest. Nagyon szép, hangulatos a czikke. Nekünk azonban hosszú. Különbö is sok időre el vagyunk látva czikkekkal. Czikkét egy hétig megőrizszük. Tessék átvenni.

L. Béla Budapest. Köszönjük. Alkalmilag felhasználjuk. Terjeszsze a N-r.-t.

Szótalány.

ség

A helyesen megfejtők közt első jutalom gyanánt „A földmives munkás kongresszus jegyzőkönyvét“, második jutalom gyanánt „A magyar munkásmozgalom története“ cz. könyvecskét sorsoljuk ki. Megfejtési határidő június 12-ike. A helyesen megfejtők névsorát a Népolvasótár 8 számában tesszük közé.

A „Népolvasótár“ 4. számában közölt képtalány megfejtése:

„Sok kéz hamar kész!“

Az első jutalmat „Munkás dalok és szavlatok“ czimű verses könyvet nyerte Schnadenberger Ferencz Budapest, VII. rózsau. 86. III. 24. A második jutalmat „Az igazi szocializmus“ cz. könyvecskét nyerte Valentovits András, Czegléd, körösi-ut 441. sz.

Helyesen fejtették meg a következők;

Budapestről: Röder Juliska, Tamás János, Varga Antal, Máttl István, Fischer Gyula, Piller Károly, Bilik Ferencz, Németh János, Móger Gyula, Dobrovits András, Klein Vilmos, Kondor József, Schaffl Bernát, Petra József, Schnadenberger Ferencz, Szarka Sándor ifj, Reikala József, Szabó György, Baki Károly, Miklós István, Tóth István, Bellény János, Scherer András, Bodó Imre, Ivanits Lajos, Zsigmond Lajos, Fajkos László, Poleszák Gyula, Sipos Jenő.

Vidékről: Valentovits András (Czegléd), Scholcz Béla (Kapuvár), Gaál Miksa (Bács-Szt.-Tamás), Kőműves Ferencz (Torda), Hauser Mihályné (Pécs), Molnár Elek, Váry Imre (Szentes), Fenyvessy Esztike (Szentes), Mózes Antal (Maros-Vásárhely), Tokody Józsefné (H. M.-Vásárhely), Németh Márton (Sz. Sz. Torny), Árvai Balint (Szentes), Késmárky Ágoston (Guár, Vasmegeye).